

SLUTRAPPORT – VÄRMLANDS NYA

2017–2020

Årjängs kommun

Sammanfattning

Ca 70 procent av deltagarna i projektet går idag på nationella program – vilket måste ses som ett gott resultat av de här tre årens arbete. Bakom resultatet finns ett, av skolchefen, bra sammansatt projektteam. Skolchefen ledde styrgruppen genom alla tre år och synsättet på hur man arbetar med människor, dvs ett coachande arbetssätt, har gått igenom hela organisationen och ner på deltagarnivå, via skickliga och engagerade medarbetare:

”Jag var i 8:an när XX började hjälpa mig och då hade jag många ämnen från 7:an som jag inte hade färdigt med /.../ på ett år hade vi 7:an och 9:an samtidigt. Nu har jag godkänt i alla ämnen och kom in här i gymnasiet” (kille 17 år)

Studiestöd och läsläsning har, tillsammans med hälsoaktiviteterna, tydligt haft betydelse för studieresultaten. Det har gett deltagarna nya kunskaper och vardagsstruktur, bättre språklig kompetens och stärkt dem fysiskt och psykiskt. Projektet har också banat väg in i det lokala samhället. Att exempelvis gå till simhallen och gymmet är faktiskt ett samhällsdeltagande,

53 ungdomar har deltagit i projektet totalt. 37 av dem läser på nationella program idag, några på grundvux. 14 deltagare går på introduktionsprogram på gymnasiet. 2 gick på grundskolan vid projektavslut. 36 pojkar och 16 flickor.

Pojkarna började delta i samhällslivet med ganska stor lätthet, så fort chanser till deltagande dök upp. Flickorna, däremot, deltar inte i föreningsliv eller vistas ute i offentligheten på sin fritid och därför startades en tjejgrupp som med projektmedarbetares hjälp fick flickorna till att utöva fritidsaktiviteter. Under det sista året fick vi problem med, såvitt vi kunde bedöma, hederstrukturer och såg att vi behövde extra insatser i tjejgruppen och även föräldrastödsinsatser kring målgruppen som helhet. Ett av projektmålen var just ett utökat jämställdhetsarbete, som har genomförts på deltagarnivå via aktiviteter både på deltagarnivå och strukturell nivå.

Vi har två olika föräldrastödsinsatser i kommunen idag. Tjejgruppen finns kvar, med målet att arbeta könsintegrerat och aktivt mot föreningslivet.

Projektledaren sökte ytterligare pengar till tjänst när medel omfördelades i projektet och bad om en extra medarbetare från socialtjänsten, vilket beviljades. Samverkan utifrån helhetssyn handlar visserligen om rutiner och strukturer, men främst handlar det om en gemensam förståelse mellan enheterna för att vi ska utgöra en enhet i människors liv, att det är så det ska vara. När man arbetar konkret, med ett gott ledarskap i spetsen, kring gemensamma problem, plockar fram rätt medarbetare med rätt funktioner när det behövs så fungerar det bra. Samarbetet mellan BUN och Socialtjänsten fungerar utifrån en helhetssyn, vilket visar sig i praktiskt arbete, som med tjejgruppen, men även på strukturnivå med exempelvis styrmöten som fungerar på ett livaktigt och kraftfullt sätt. Med kreativitet och samarbete.

Projektidé och förväntade resultat

Det kom många flyktingar till Årjäng under vågen 2015. De kom till en kommun med sviktande befolkningstal och en befolkning som behövde föryngras. I barn- och ungdomsskolan skrevs ca 120 elever in under 15/16. Kommunen stod därmed inför utmaningen att ta tillvara resurserna, att utbilda framtida arbetskraft, samt att integrera ungdomarna i samhället.

ESF-projektet Värmlands Nya möjliggjorde för Årjängs kommun att hitta sätt att hjälpa ungdomar att få kraft och stöd att ta sig igenom den utmaning det innebär att komma till ett nytt land och lära sig ett nytt språk, samt på jämförelsevis väldigt kort tid ta sig in på nationellt program och ut i arbetslivet.

Vi såg att vi behövde lägga ett ökat fokus inom målgruppen på gruppen unga kvinnor av den anledning att den kartläggning vi gjorde i analysfasen visade att det fanns risk för inlåsnings effekter. Kvinnors deltagande i arbetslivet är en nyckel för att få familjer att integreras på ett bra sätt samhällsekonomiskt och socialt.

Det behövdes en ökad samverkan mellan kommunala enheter och andra verksamheter i kommunen. Vi såg att vi behövde planera framåt både för ungdomarnas del, men också för att råda bot på brist på arbetskraft inom exempelvis vård och handel.

Kulturkrockar kan bli pedagogiska verktyg att hitta kunskap i och från den målbilden till implementerade strukturer och aktiviteter i en kommun behöver inte vägen vara så krånglig som man kan tro. Det finns möjlighet att komma en bra bit på väg under tre år. Det tycker vi att vi har visat – även om några saker står kvar för att färdigställas i framtiden.

Arbetet i spår 1 samt spår 2 syftar till det övergripande målet (långsiktig effekt):
"Att underlätta etableringen i arbetslivet för unga nyanlända kvinnor och män."

Projektmål gemensamt för spår 1 samt spår 2 är:
"Fler nyanlända ungdomar ska klara måluppfyllelsen i grund-och gymnasieskolan i Värmland och nå så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar, i alla ämnen."

Samtliga delprojekt ska genom arbete med respektive projektplaner bidra till ett för spår 1 övergripande mål:
"Nya metoder och arbetssätt för arbete med studiestöd, ökad måluppfyllelse och skolanknytning har utvecklats och tillämpats."

Arbetet med projektets mål och dess målgrupp bidrar till ökad jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering.

Arbetsätt/Metod

Vi använde oss av läsläsning och studiestöd, hälsofrämjande aktiviteter, korta utbildningar, samhällsorientering och coachning. I fokusarbetet på tjejgruppen har vi i princip använt oss av exakt samma arbetsätt som i projektet i övrigt, men valt att ha aktiviteter för bara flickor med återkommande regelbundenhet, av den enkla anledningen att vi har sett tydliga vinster med det trots att tänkesättet i projektet är könsintegrerat. Vi tror att tillfälliga anpassningar lönar sig på längre sikt. Hur vi tänker kring det redogör vi för i ytterligare avsnitt nedan; "Särskilt fokus på nyanlända flickor" och även när vi talar om hälsofrämjande arbete.

På en strukturell nivå har vi arbetat med styrmöten och tätt samarbete mellan kommunala enheter. Olika enheter har tillfört resurser och funktioner i gemensamma projekt. Det leder till att man inte hamnar i att arbeta i "stuprör" – ett fenomen som man talar mycket om idag och som är ett problem i samhällsligt förändringsarbete. Det skapar förtroende mellan kommunenheter och leder till ökad trygghet och ett större inflöde av idéer och bra lösningar. Det finns tydliga exempel på bra samverkan mellan t ex socialtjänst, BUN och familjecentral som sammantaget har resulterat i exempelvis värdegrundsarbete och föräldrastöd (SFI för unga mammor) – och tjejgrupp! Rutinerna finns på plats idag, men det gäller att komma ihåg att upprättandet av rutiner är meningslösa om de inte efterföljs i en känsla av stort ansvar hos de människor som har nyckelfunktioner.

Det stora värdegrundsarbetet under hösten 2019 på skolorna i kommunen måste nämnas särskilt. Det var en jättesatsning, då vi tog in en extern konsult som arbetade med integration och värdegrund ute i klasserna och i kommunen under fem veckors tid. Mitt under den här perioden hade vi "Regnbågsvecka" i Årjäng och vi arrangerade flera föreläsningar och evenemang som rörde "allas lika värde" ur flera olika perspektiv.

Studiestöd och läsläsning,

Självklart har det varit en brist att vi inte har haft studiehandledare på flera språk, men de vi har haft har varit välrenommerade och skickliga. Studiehandledarna har lärarutbildning från hemlandet och har utöver en djup förståelse för ungdomarnas situation och ett urstarkt engagemang stor ämnesmässig kunskap. Det är en nyckel! Ämnesmässig kunskap hos studiehandledarna har fört utlandsfödda ungdomar från även andra länder än studiehandledarnas hemländer framåt. Även svenska elever på skolan uttrycker detta: "*Kommer XX på mattelektionen idag? Åh, va bra! Hon hjälper oss också.*" (pojke, 14 år).

Detta ger förstås stora interkulturella vinster. Studiehandledarna hjälper på det sättet, genom det förtroendekapital som finns i ämneskunskaperna och yrkesskickligheten" de nyanlända ungdomarna att få kontakt med klasskompisar. Studiehandledarna blir förebilder som åtnjuter respekt på skolan. Som en 17-årig kille säger om en studiehandledare:

VÄRMLANDS » NYA

"Jag tänker på det där med självförtroende. För jag ser XX, XX har slöja på och XX är inte perfekt på svenska men XX vågar gå och prata med alla. Utan det, jag skulle inte vara här (på intervju), först. Jag skulle inte ha någon svensk kompis tror jag. Det var XX som gjorde att jag började prata svenska" Läxläsningen har alltså skett både på svenska och på modersmål och gynnat flera ungdomar i kommunen än projektdeltagare. Kunskapsmässigt, interkulturellt och socialt.

I studiestödet ingick också extrasvenska med en liten grupp på gymnasiet med de som kom alldeles nya till introduktionsprogrammet och behövde extra stöd. Oftast både med pedagog och studiehandledare. Extrasvenskan blev också en bra kontaktyta mot gymnasieskolan för projektledaren.

Lovskolan driver skolan varje sommar några veckor efter skolavslutningen nu, med största självklarhet, då det visade sig ge omedelbara effekter på betygen redan under det första projektåret.

Hälsa

Vi har satsat på hälsofrämjande aktiviteter avseende alla ungdomar i projektet, men vi har löst det lite olika beroende på hur deras tillvaro har sett ut. Pojkarna spelar ofta redan fotboll och är engagerade i fritidsaktiviteter av olika slag, medan flickorna bör få reda på vilka möjligheter till aktiviteter som finns. Tillförandet av ytterligare aktiviteter har valts med hänsyn till deras olika utgångspunkter. Tyvärr är det inte lika enkelt för en flicka från den här målgruppen att besöka ett gym, vilket naturligtvis också gav effekten att färre flickor bad om gymkort. Avseende flickorna har vi alltså fått anpassa insatserna för att de ska våga komma och utöva fysiska aktiviteter. Om de inte har fått göra det avskilt och utan att pojkar är med har de tyvärr inte varit intresserade av att delta. Med den pragmatiska inställningen att de kan få prova i lugn och ro själva först, så hoppas vi att det kan göra att man i framtiden blir mindre rädd för könsblandade aktiviteter. Tanken var att börja integrera mer så småningom. Ungdomarna menade att de sov bättre och fick lättare att koncentrera sig i skolan när de började att röra sig regelbundet.

Gymkortet var en ändamålsenlig aktivitet, eftersom inträdet till simhallen ingick. För att få gymkort på simhallen var deltagarna tvungna att kunna simma. Att investera tid i att lära sig att simma har i vissa fall alltså genererat både idrottsbetyg och gymkort. Ungdomarna har verkligen använt sig av möjligheten att träna och har varit flitiga besökare på gym och simhall. Det har också synliggjort målgruppen och bidragit till integration

Korta utbildningar

Deltagarna har behövt konkreta kunskaper för att kunna delta mer i samhällslivet och känna att de har större möjligheter på arbetsmarknaden och bli mer konkurrenskraftiga.

Utbildningar och kurser är en del av det vi har kunnat erbjuda deltagarna, exempelvis körkortsteori. Någon deltagare har gått en kortkurs på annan ort,

Kurser och föredrag i samarbete med Röda Korset, som t ex livräddningskurser och föreläsningsserier efter skoltid har varit uppskattat – och välbesökt! De korta kurserna stärker, ger energi och egenmakt, men ger framförallt ett intressantare och slagkraftigare CV och utökade kunskaper inför ett arbetsliv.

Samhällsorientering

Värdegrundsarbetet med Josef Kurdmans lektioner och föreläsningar som direkt nådde ca 800 elever och föräldrar i Årjäng hade en ganska stor påverkan. Kurdman arbetade intensivt i högstadiets alla klasser - 7 lektioner i varje klass med tema skolmiljö, studiemotivation, integration, mångfald, inkludering och mänskliga rättigheter- och hade två föreläsningar för gymnasiet. Dessutom tillkom två öppna kvällsföreläsningar med särskilt fokus på föräldrar och en personalföreläsning.

”Jag har inte lärt mig något jag inte redan visste, men han presenterade det på ett sätt jag inte sett förr och det var intressant” säger en av eleverna på Nordmarkens skola, vilket faktiskt är en definition av vad utökad interkulturell förståelse är.

Regnbågsveckan i september 2019 bjöd på rika möjligheter att få mer kunskap om exempelvis funktionsvariationer, psykisk ohälsa, hbtq-frågor och självskadebeteende. En fördel med föreläsningar och teater i skolan är att den som är måste gå och titta och/eller lyssna på skoltid inte behöver förklara sig om människor i den egna kulturkontexten höjer på ögonbrynen åt en föreställning som handlar om att vara transperson. Detta gäller både svenska och nyanlända elever. Aktiviteterna som låg utanför skoltid var däremot inte så välbesökta av nyanlända ungdomar som man skulle kunna önska sig, även fler svenskfödda ungdomar hade varit önskvärt.

Föreläsningsserien ”After School” i samarbete med Citypizzeria, Röda Korset, Vuxenskolan har möjliggjort för pojkar och flickor att göra något tillsammans under förevändningen att ungdomarna behöver konkret och tydlig information om hur man lever och tänker i Sverige. Här har vi varit noga med att verkligen försöka få flickorna att komma och skickade därför en av flickorna på Röda korsets utbildning av de cirkelledare som har ett slags värdfunktion under träffarna. Ungdomarna har fått lära sig om hatbrott, föreningsliv, jämställdhet, spelberoende, eftersökning och familjeåterförening, krishantering, hälsa, våldsbejakande extremism, företagande m.m. under 14 måndagar.

Coachande arbetssätt individuellt och i grupp

I det coachande arbetssättet har samhällsorientering, studiestöd och läxläsning varit bärande i projektet, tillsammans med samtal enskilt och i grupp som har syftat till att öka den interkulturella kompetensen hos deltagarna. Deltagarna har också kunnat (och har också gjort det) kunnat vända sig till projektpersonalen med alla olika typer av frågor. Om inte någon av projektarbetarna i Värmlands Nya inte har kunnat ge svar på frågor har vi hänvisat vidare. Exempelvis till barnmorska på UMO eller kurator.

- **Individuellt stöd** via samtal och coaching, men framförallt med att erbjuda lösningar som passar varje enskild individ utifrån vad hen anser sig behöva. Exempelvis körkortskurser och träning på gym, men någon ville hellre gå en kortkurs för att lära sig make-up inför att arbeta på exempelvis Kicks en helg och då har vi försökt att tillmötesgå det. En deltagare planerar att starta företag och har behövt en mentor som exempelvis vet hur importregler fungerar och även sådant har vi försökt hjälpa till med. När det har varit fråga om problem i familjen har det varit skönt att det har funnits kompetens från soc med i projektet.
- **Samtal och diskussioner i grupp**

Vi har hela tiden pratat om det vi har lärt oss och använt situationer som har uppstått i gruppen för att ta oss framåt avseende deltagarnas utveckling. Vi har sett på filmer som vi har trott kan väcka frågor och funderingar och sedan problematiserat och pratat. Gruppsamtal har vi jobbat med precis hela tiden. Grupperna har dock bytt form och skepnad. Det kan ha varit fråga om, tjejgrupp, blandade grupper, grupper med bara pojkar (vilket man inte behöver sträva efter, det ordnar ungdomarna lätt själva). Ibland har grupperna varit mycket små och ibland har grupperna varit av klasstorlek.

Fysiska-prova-på-aktiviteter

För flickor som särskild fokusgrupp har detta varit särskilt viktigt. Att få kontakt med vatten, att stå på ett par skidor och att gå på lina är exempel på aktiviteter som är jagstärkande. Även att bowla var något helt nytt För att inte tala om att åka med en grupp tjejer och springa Våruset: " *Det är tjejlivet för en dag!*" (flicka, 15 år). Vi har även dansat mycket, en av projektmedarbetarna har varit dansledare och utbrast: " Jag trodde att flera av flickorna kunde dansa arabiskt, men hur skulle de kunna det – ingen har ju haft tid att lära dem! Det är precis som med deras modersmål!"

VÄRMLANDS » NYA

Att ta steget ut i idrottande exempelvis har inte de nyanlända pojkarna problem med – snarare tvärtom! Flera av dem spelar på lika villkor - och är duktiga förstås – som svenska ungdomar. Däremot kanske de har behövt få reda på vilka ytterligare möjligheter som finns. Att det finns en fiskeklubb att vara med i om man vill t ex. Det finns fler möjligheter än fotboll. Det har vi låtit dem upptäcka när föreningar har kommit och berättat.

Utflykter och kulturupplevelser

Utflykter och kulturupplevelser är en del av att förstå en ny verklighet, men kanske har själva vinsten varit att ungdomarna har haft det trevligt. Vi kunde tycka att ungdomarna ryckte på axlarna åt mycket, men när en deltagare går runt på Rackstadmuseet och säger att storögt *”det är så fantastiskt vackert”* (flicka, 18 år) – till skillnad från en del andra, som tyckte att det var meningslöst och *”konstigt”* - eller en annan som aldrig har stått på skidor åker flera varv i Torsby skidtunnel som om hon aldrig har gjort något annat – då är det ändå värt det.

Att gå på fordonsmuseum tyckte de flesta av killarna var kul, och alla tjejer tycker om filmkvällar. Det gäller dock att välja film med försiktighet. Att man tyckte att *”Wonder Woman”* var en *”bra film”* men *”Love Simon”* en *”dålig”* behöver inte bero på att den förstnämnda handlar om en stark kvinna och är helt fri från sexscener, medan den andra handlar om en homosexuell pojke, även om det ligger till nära hands att misstänka det. Vi frågade och fick till svar att allt bara handlade om att den senare filmen var tråkig. Vi förstod tydligt att det inte var något man ville diskutera vidare

Aktiviteter och grad av deltagande hos ungdomarna

Gruppen har varit väldigt heterogen och alla deltagare har haft vitt skilda behov. Alla deltagare har deltagit i aktiviteter, men vilka aktiviteter man har deltagit i har varit högst olika.

36 personer skaffade gymkort, 30 personer har deltagit i prova-på-aktiviteter (ex orientering på *”After school”*, slackline, skidåkning, yoga), 10 personer workshop *”Hår”*, 10 personer på filmkvällar, 10 personer på danskvällar, 23 personer läste körkortsteori, 1 person gick en makeup-kurs, 12 personer gick HLR-kurs, 8 personer var med när vi hyrde badhuset, ca 40 av deltagarna har varit med på *”After School”*-aktiviteter, 8 st har gått CV-kurs och 47 ungdomar har fått studiestöd, läxläsning, extrasvenska och lovskola. 25 personer har följt med på resor till Arvika (tur till muséer), Karlstad (Våruset) och Torsby skidtunneln) och alla deltagare har deltagit på olika föreläsningar och teaterföreställningar med temat *”Allas lika värde”*

Särskilt fokus på unga nyanlända tjejer

Oavsett att vi som har arbetat med ungdomarna naturligtvis gör det utifrån en kultursyn som är svensk och utifrån det oundvikligen har en uppfattning kring hur jämställdhetsarbete ska bedrivas, så är vår uppfattning att man ändå främst måste förstå var flickorna befinner sig. De flesta kommer från ett sammanhang där den gängse uppfattningen är att pojkar och flickor inte ska utöva fysiska aktiviteter könsintegrerat. Det kan man ha synpunkter på och tycka är fel och man kan också hänvisa till skolans läroplan om det är i skolan aktiviteterna bedrivs, men vi har erbjudit ungdomarna aktiviteter på fritiden. De kommer inte till träffarna om vi föreslår fysiska aktiviteter med både pojkar och flickor och fysisk aktivitet är viktigt – självklart också för flickor.

Därför valde vi att erbjuda aktiviteter för bara flickor ibland, vid sidan av de andra aktiviteterna. Vi tror nämligen att flickorna sinkas om de tvingas lägga ner energi på att balansera mellan olika krav formade i två väldigt olika samhällssystem. De kan nämligen inte omedelbart ta till sig den variant som vi självklart tycker är rätt utan att samtidigt tvingas ta ställning mot de värderingar som deras föräldrar har växt upp med, Det är att begära för mycket av oss. Att faktiskt tvinga flickor att delta i könsintegrerad idrottsundervisning kan vi göra med hänvisning till läroplanen utan att flickorna kläms så mycket mellan olika värderingssystem. Det blir inte fråga om ett individuellt val, till skillnad ifrån om det handlar om fritidsaktiviteter

Det vi kan göra är att ibland arbeta könssegregerat, åtminstone i början av integrationsprocessen, men vara väldigt noga med att i samtal med både pojkar och flickor tala mycket om och ge kunskap och information om synen på jämställdhet mellan könen i Sverige. Att ge verktyg inför framtiden för att göra sitt eget val, med allt vad det innebär – och det är inte lite! En hel släkt (klan) kan ha synpunkter på det valet.

Att hitta styrka genom att känna sig själv och sin kropp både genom olika fysiska aktiviteter och att diskutera kring kroppen är något som vi har fokuserat mycket på. Vi har märkt att det finns en del okunskap om hur kroppen fungerar, exempelvis att kvinnokroppen tar skada av att idrotta och att män inte kan vara infertila. Det är mycket viktigt att ersätta felaktiga föreställningar med mer faktabaserad kunskap om kroppen.

Vi har talat om synen på hår (intressant) i samarbete med en kvinnlig frisör från Syrien) och sexualitet, slöjan, mens, krav på uppförande och klädsel, ryktesspridning, att bli kallad "hora" i olika kontexter, synen på relationer, sex och äktenskap. Vi har även haft lite vardagsjuridik via lite lättsamma och komiska informationsfilmer på nätet om hur man hanterar bilder och information på nätet, vad som räknas som sexuellt ofredande m.m

Att medarbetaren från socialtjänsten har arbetat tätt med projektledaren har öppnat upp större och bredare förståelse och flickorna har haft fler möjligheter att tala med någon som

har andra mandat att lösa flickornas problem. Tjejgruppen började fungera bättre när vi började samarbeta mer med socialtjänsten. Vi upplevde också – trots allt- att flickorna litade på oss mer ju mer tid som tillbringades i projektet.

Vilka samverkans- och samarbetspartners har varit med och genomfört projektet? Hur har samverkan gått till?

BUN har varit navet i all samverkan med en engagerad skolchef som hela tiden har hållit i och drivit arbetet i styrgruppen. När vi hade identifierat problemområden, bl a med hjälp av Röda Korsets "Samverkan 365" så såg vi gemensamma arbetsområden att lägga tyngd på i arbetet. Vi såg behov av föräldrastöd och vi såg att vi behövde hjälpas åt i arbetet med unga flickor. Det upprättades rutiner mellan Familjecentralen, BUN och socialtjänsten och personal från alla de enheterna har skickats på ledarutbildning avseende föräldrastöd. Två personer är redan utbildade och leder en föräldrastödsutbildning, ytterligare två personer har börjat gå ledarutbildningen i januari 2020. Vi har också sett att vi måste fånga upp nyanlända unga mammor och vi bedriver ett föräldrastödsprojekt på Familjecentralen, där också kontakten med SFI har betydelse. I Familjecentralens lokaler finns även ungdomsmottagningen (UMO). Barnmorska, skolsköterska, familjebehandlare och pedagoger i skolan har utbildats i regi av Värmlands Nya Spår 2 utifrån konceptet "Hälsolådan – känn-dig-själ" som bl a syftar till en bättre sex- och samlevnadsundervisning för alla. Det finns fyra lådor i kommunen idag (skolan, UMO och Soc) och en samsyn har upprättats i hur vi möter unga människor i samtal om kroppen, samlevnad och sex. Vi vill vara med i det nätverk som eventuellt kommer att upprättas regionalt och vi kommer att koppla hälsolådorna till andra befintliga verksamheter, exempelvis föräldrastödsaktiviteterna i kommunen.

Vi har också samarbetat med verksamheter som inte är kommunala. Röda Korset har varit viktiga både regionalt och lokalt, liksom Vuxenskolan. "After School" har varit en kommunikativ verksamhet på många plan och har upprättat kontakt inåt och utåt. Av Röda Korset har vi också fått hjälp med kunskap om hur man jobbar med samverkan kring integration i samverkan 365 och vi har fått hjälp med ytterligare kostnadsfria aktiviteter på deltagarnivå som exempelvis kurser i hjärt- och lungräddning.

Samverkan med andra ESF-projekt som "Värmlands Framtid" och "Värmland tillsammans" har fungerat bra utifrån att Årjäng är så litet. Det har varit bra att samarbeta med andra projektledare, eftersom målgrupperna på något sätt hänger ihop. Exempelvis var det värdefullt att lära känna deltagare i "Värmland Tillsammans", eftersom flera av dem är föräldrar till deltagarna i "Värmlands Nya". Under tiden uppe på lokalerna på Samverket

arbetade projektledaren tätt med personalen i "Värmlands Framtid". Det gav en bra bild av arbetet med ungdomar i stort och förberedde inför ett större interkulturellt arbete som exempelvis värdegrundsarbetet i slutet av projektet.

Aktiviteter som inte har rört deltagare

Projektledarträffarna har varit viktiga för att få det egna arbetet i kommunen belyst utifrån både vad som har varit rimligt och vad som har varit möjligt. Det har varit nyttigt att förstå de lokala projektens olika förutsättningar och att även hitta gemensamheter.

Vi har varit på flera nyttiga utbildningar. Alla har vi inte fått utväxling av i arbetet än. Exempelvis tycker vi att 7-Tjugo materialet kräver en hög språklig nivå samt ett typ av fokus som vi har haft svårt att avkräva ungdomarna under ledig tid. Därmed inte sagt att vi kommer att ha nytta av utbildningen i den verksamhet som implementeras. Förutsättningarna kommer att ändras.

De mängder med intressanta föreläsningar vi har fått möjlighet att delta i inom ramen för projektet har alla varit väldigt givande, men självklart har det varit extra intressant när det har varit extra fokus på ämnen som rör de problem som man för tillfället funderar på i projektteamet. Föreläsningar med jämställdhetsfokus och normkritik har varit väldigt hjälpsamt, liksom dagen om hedersstrukturer och klanmentalitet.

Projektteamet har också besökt andra kommuner för att se hur de jobbar med målgruppen, Eda och Charlottenberg bland annat. Det har varit lärorikt i strukturbygget, men det har också varit intressant att se hur man jobbar med integration individuellt och i grupp i grannkommunerna. Det har också varit värdefullt att lära känna varandra i händelse av ett utökat samarbete i framtiden.

Generellt kan man säga att arbetet på deltagarnivå tar mycket fokus, åtminstone när man försöker få upp volym i ett projekt både avseende deltagarantal och aktiviteter. Det genererar också mycket arbete med dokumentation och även fler samverkansmöten.

Projektledaren har försökt att inte skära ner för mycket på aktiviteter som rör sig utanför deltagarnivå, eftersom dessa aktiviteter som exempelvis utbildningsdagar i Karlstad hjälper att hålla blicken fäst på målfokus.

Deltagande kvinnor och män – på lika villkor?

Likabehandling kräver olika sorters lösningar. Om vi talar om "lika villkor" måste vi veta vems villkor vi talar om och vilka premisser som finns för dessa villkor.

VÄRMLANDS » NYA

Enligt hälsoundersökningen som vi gjorde i samarbete med Regionen ser vi att det är pojkarna som oftast menar att de har problem med att sova och oroar sig för framtiden. De talar också om känslor av ilska och att de inte har någon att prata med. Pojkarna har generellt varit duktiga på att använda sitt gymkort och vi tror att det kan ha strukturerat upp deras liv och hjälp dem att koncentrera sig och sova bättre. Mot slutet av projektet har pojkarna också börjat att vända sig till projektarbetaren för att få råd och samtala.

I samtal med manliga projektdeltagare har det framkommit att de känner sig pressade – särskilt om de är äldst – att ta rollen som ledare i familjen. Den uppgiften har de ibland känt sig små inför.

Flickorna tvingas tvärtom inte alls ut i samhällslivet utanför skoltid på samma sätt och uttrycker inte heller att de saknar någon vuxen att prata med eller oroar sig för framtiden: ”*Något ska jag ju jobba med, men jag ska gifta mig och få barn*” (Flicka, idag 17 år). Att man tidigt gifter sig och skaffar barn verkar vara en inställning som de flesta ungdomar inom målgruppen har oavsett kön.

Den kvinnovärld som flickorna befinner sig i och som utifrån vår kulturkontext kanske upplevs som slutna, är kanske ganska skön att vara i, i synnerhet om man rätt nyligen har flyttat till – eller flytt – till ett nytt land. Den tryggheten får inte pojkarna delta i på samma sätt utan tvingas ut i det nya samhället, för att sedan återföra någon form av socialt kapital till familjen.

Flera av pojkarna har svenska flickvänner som de umgås med på fritiden. Ingen av flickorna har pojkvän – överhuvudtaget! Däremot har någon enstaka av de kvinnliga projektdeltagarna börjat skaffa sig killkompisar, inte inom den egna etniska gruppen, men inom andra grupper av nysvenskar.

Mot den här bakgrunden måste vi tala om villkor för deltagande och sedan ställa det mot horisontella principer och de värderingar som vi anser bör vara kulturbärande i de sammanhang vi arbetar i.

Horisontella principer

Arbetet med jämställdhet avseende kön har varit bärande i hela vår projektstruktur. Hade vi sett eller förstått att det fanns någon deltagare i projektet som har en annan könsidentitet än man eller kvinna och därmed möjligtvis begränsats av projektets ram hade vi självklart gjort anpassningar efter det. Att vi inte har upptäckt någon sådan deltagare betyder naturligtvis inte att hen kanske inte finns, utan bara att det är väldigt svårt att nå fram till den kunskapen om deltagarna.

Kön och sexualitet är ett känsligt ämne i tonårsvärlden generellt, trots att toleransen ändå är ganska stor i vår kultur. Att närma sig nysvenska ungdomar avseende de här frågorna är ännu svårare. Ytterligare en barriär.

VÄRMLANDS » NYA

Teaterföreställningen "It's too beautiful" som visades i skolan under hösten handlade både om att vara transsexuell och att ha självskadebeteende. Efter föreställningen talade skådespelarna med ungdomarna och lämnade kontaktuppgifter i händelse av att de kanske ville ställa frågor senare. Vi har flera gånger informerat om UMO:s hemsida (ungdomsmottagning på nätet) och vi hoppas också att hälsolådeprojektet (tidigare beskrivet) som startades upp i Värmlands Nya, spår 2 kommer att ha stor betydelse när det nu blir en integrerad del av undervisningen på skolan.

Synen på fysisk sjukdom och eventuella funktionsvariationer är annorlunda i många av de kulturer som ungdomarna kommer ifrån. Synlig fysisk "annorlundahet" är överhuvudtaget något som man har en tendens att ta lite "avstånd" ifrån. En del av de nysvenska barnen har kommit till Sverige som kvotflyktingar just för att deras funktionsvariation eller vad som ses som tecken på avvikelse har gjort dem sårbara och utsatta i hemländerna. Det kan helt enkelt vara riskfyllt att vara albino eller vara född med LKG (läpp-käk-gomspalt) exempelvis.

Det finns flera av ungdomarna som har problem med t ex fysiska funktionsvariationer. När det har lett till begränsningar har vi försökt att lösa det på ett bra sätt.

Det har exempelvis funnits ett krav på simkunnighet för att kunna få gymkort, eftersom personalen på badhuset har velat vara helt säkra på att ingen slänger sig i simbassängen efter träningspasset utan att kunna simma. Finns det då ett medfött hinder för att kunna simma 200 meter utan avbrott, så har vi tillsammans med badhuspersonalen gått runt det och informerat deltagarna vad hen bör tänka på och sedan beviljat vederbörande ett gymkort.

Det har funnits ett inbyggt hinder i projektet avseende horisontella principer och det är kravet på uppehållstillstånd. Det har skapat känslor av orättvisa - med all rätt - hos några deltagare. Det har också förstärkt negativa spänningar mellan ungdomar från olika länder.

Projektets resultat, mål och indikatorer

Vi har utvecklat och tillämpat metoder för unga nyanlända 15–24 år i grund- och gymnasieskolan, så att fler klarar måluppfyllelsen och når målen så långt som möjligt utifrån deltagarnas förutsättningar i alla ämnen. Nära 70 procent går på nationella program och fler når målen.

Det finns upparbetade rutiner för jämställdhetsarbete med unga nyanlända och nyanlända pojkar och flickor har bättre kunskaper om mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Det finns upparbetade rutiner för mottagande (med helhetssyn) av unga nyanlända. Samverkan har ökat mellan skola och socialtjänst och rutiner för samverkan mellan flera av kommunens enheter har implementerats.

Hälsan har ökat, deltagande unga sover bättre och har lättare att koncentrera sig och strukturera sin vardag.

Betydelsebärande

De tillgängliggörande insatserna, såsom läxläsning och studiehandledning, har varit oerhört viktiga. Det har varit direkt avgörande för att nära 70 procent av deltagarna går på nationella program idag. En faktor att lägga till är att studiehandledare har haft goda ämneskunskaper och är lärarutbildade i hemlandet. Studiehandledningen har även haft goda effekter interkulturellt och har lett till att nyanlända ungdomar och nysvenska ungdomar har fått ökad förståelse för varandra.

De hälsofrämjande insatserna har stärkt deltagarna fysiskt och psykiskt, hjälpt dem till koncentration och underlättat struktureringen av tillvaron. Aktiviteterna har också burit på möjligheter till förståelse och tolkning av kulturkontext och ett närmande till lokalsamhället.

Individuellt stöd och coachning är det som deltagarna har kunnat stödja sig mot och hålla sig till när de har behövt hjälp att omorientera sig och bli samhällsorienterade, målfokusera, hämta in kunskap och ställa frågor om konkreta saker. Coachningen har också varit till hjälp om tillvaron har känts tung och rasad, om det har behövts uppmuntran och framsyn. Den har också inneburit vuxna som gärna är nära och lyssnar.

VÄRMLANDS » NYA

Ett coachande arbetssätt fungerar bäst om det är närvarande på alla nivåer i verksamheten. Vi tycker att skolchef, projektägare och projektteam har arbetat öppet och generöst och ansvarstagande. Vi har relativt snabbt hittat lösningar på problem sinsemellan och kommunicerat väldigt intensivt på många olika sätt. Vi har haft roligt och vi har litat på varandra. Det var utifrån det lätt att samarbeta med socialtjänst och familjecentralen.

Värdegrundsarbetet i samverkan med skola, socialtjänst och en extern utbildare har varit betydelsebärande på ett sätt som vi nog inte ser den fulla effekten av än, men de fem veckorna så talades det mycket om det integrationsarbete som försiggick på skolan och 2019 års Regnbågsvecka förstärktes kraftigt av Värmlands Nya.

Innebörden av resultatet för unga nyanlända i Årjäng

Resultatet innebär att fler nyanlända ungdomar kommer närmare arbetsliv och egen försörjning och att de kan råda bot på att det är brist på människor som kan arbeta inom vård- och omsorgsyrsken i kommunen. Om de vill gå på högskola och universitet i framtiden har de ökat sina chanser att kunna göra det.

Fler nyanlända ungdomar kommer kunna ha möjlighet att etablera sig i Årjäng och skapa sig framtid och familjeliv med goda kunskaper om mänskliga rättigheter och jämställdhet i bagaget, vilket i sin tur gynnar integrationen.

Det är troligt att resultatet innebär att fler nyanlända ungdomar engagerar sig i det lokala samhällslivet och känner ökat mod till samhällstagande på alla nivåer. Föreningsliv och lokalpolitiskt engagemang t ex. I förlängningen borde det leda till ökad hälsa och ökad känsla av KASAM

Förtroendet för kommunala enheter som skola, Socialtjänst, Familjecentral och UMO borde ha stärkts liksom förståelsen för hur kommunala enheter hänger ihop och samarbetar

Arbetet i styrgruppen

Arbetet i styrgruppen har hela tiden hållits ihop av BUN och skolchef, medan intresset från olika kommunenheter var mera svalt i projektets början men har ökat det sista året i samband med det goda samarbetet med socialtjänsten. De gemensamma områdena och vem som har ansvar för vad är tydligare idag än innan, vilket också kan hänga ihop med att vi tidigare i projektet befann oss i en kommunal omorganisation som sedan lade sig till rätta.

Vi hade hoppats att vi hade kunnat lägga fler verksamheter "under samma tak", vilket var en formulerad riktning tidigt, men så långt nådde vi inte varandra i samverkan innan vi gick miste om en möjlighet i en gemensam lokal. Kanske hindrade de olika uppfattningarna kring den eventuella lokalen oss i arbetet kring gemensamma problem och i styrgruppsarbetet. Möjligtvis kan det vara så att det är lättare att lämna avgörandet kring en så stor sak till beslutsfattare på högre nivå och att istället arbeta med det konkreta vi har runt oss och vända oss till nämnder och politiker med de behov som detta arbete kräver, vilket i framtiden kan vara en gemensam lokal. Men där är vi inte än. Styrgruppsarbetet fungerar i nuläget bra hur som helst.

Central organisation

Projektkoordinatorerna på kommunkontoret i Karlstad har tillsammans med ekonom hjälpt oss med rutiner kring dokumentering och rapportering till ESF. Vi har även fått hjälp med hur vis ska upprätta planer och strukturera projektarbetet utifrån själva processen. Att fånga upp ett projekt som har varit ganska voluminöst, som hos oss i Årjäng, har nog inte varit helt lätt alla gånger. Projektkoordinatorerna har varit väldigt tillgängliga, tjänstvilliga och duktiga på att lyssna. Dessutom har de förmedlat lugn när vi har känt oss stressade och små inför ganska stora steg och investeringar som exempelvis värdegrundsarbetet.

Vi tycker att det är ganska svårt att komma med förbättringsförslag avseende central organisation, då projektkoordinatorerna och ekonomen har all den kunskap som projektledare och andra projektmedarbetare saknar. Det är så påtagligt hur hjälplösa vi skulle ha varit utan dem. Tidigt i projektet tyckte vi att det kunde ha varit till hjälp om de hade haft mer kunskap om själva målgruppen, men när tiden gick insåg vi att det var feltänkt. Projektteamet behövde arbeta sig in i förståelse för målgruppen i ljuset av den lokala verkligheten och det är precis det om projektkoordinatorerna bidrar med som vi faktiskt behöver för att klara av projektet rent tekniskt. Resten är projektteamets roll och ansvar.

VÄRMLANDS » NYA

Färdiga och implementerade arbetssätt/metoder, funktioner, strukturer, rutiner

Lovskolan har implementerats, liksom läxläsning och studiestöd. En nyckelperson avseende studiehandledning på modersmål vidareutbildar och skaffar svensk lärarexamen i matematik utöver den lärarexamen hon har från hemlandet. Verksamheten förstärks alltså kompetensmässigt.

Hälsolådorna används i sex- och samlevnadsundervisningen på högstadiet och Årjängs kommun är intresserade av att ingå i det eventuella nätverk som kommer att upprättas kring lådorna regionalt. Det finns även planer på att hälsolådorna kommer att läggas till några kurstillfällen i samband med föräldrautbildningarna som bedrivs på familjecentralen. Kursledarna har utbildats i Sunne i regi av Länsstyrelsen och vid vårterminens slut kommer fyra personer att ha gått utbildningen och en andra omgång av anslutande föräldrautbildning vara genomförd. Föräldrastöd som riktar sig till ensamkommande mammor kommer att fortsätta.

Ytterligare 14 tillfällen "After School" är inbokade på måndagar i Vuxenskolas lokaler i vår. Vi riktar in oss mot arbetsliv och föreningsliv och håller på att boka in föreläsare i samråd med Röda Korset.

Tjejgruppen kommer att fortsätta.

Samarbetet mellan socialtjänst och BUN fortsätter, bl a ett projekt som drivs av medel från Länsstyrelsen och riktar sig mot föreningslivet. Det kommer bl a att innebära att göra en folder i pappersform med en förteckning över föreningsaktiviteter i kommunen samt kontaktuppgifter till föreningsansvariga samt ett antal workshops med föreningslivsinriktning. Det arbetet kommer att huvudsakligen drivas av projektledaren för Värmlands nya, åtminstone fram till i höst.

Vad som inte rymdes – men som vi såg

Ungdomars psykiska hälsa är ett problem även inom gruppen nyanlända och vi tror att orsakerna både liknar och skiljer sig från svenskfödd kontext. Det hade vi velat arbeta mer med.

Vi har också sett att man använder mycket tobak inom målgruppen. Först trodde vi att problemet rörde bara pojkar, men sedan har vi förstått att det inte är ovanligt att flickor röker

vattenpipa i hemmiljö. Vi oroar oss för de negativa hälsoeffekterna och hur de ska påverka målgruppen långsiktigt.

Man hade också kunnat önska att utbudet avseende korta kurser hade varit större i Årjäng och att möjligheten att gå kortare kurser, exempelvis truckutbildningar eller svetskurser, hade varit tillgängligt här, istället för att deltagarna i så fall måste resa till en annan ort. Vi tänker att man måste börja tillhandahålla utbildningar av det här slaget i kommunen mer än vad man gör idag.

Kommunikation, spridning och påverkansarbete

Vi har haft möjlighet att berätta om vårt arbete i olika sammanhang lokalt. Projektledaren har bjudits in till kyrkan och till Rotarys lunchmöte för att hålla föredrag, vilket har öppnat upp för frågor och diskussioner runt samtalsbord och sociala medier – på ett bra sätt!

Vi har talat med politiker och kommunchef (via föredrag och personliga möten) och berättat om vad vi gör och vad vi tänker kring integration framgent. Tanken är att komma till av projektet berörda nämnder och berätta om projektet. Vi kommer också visa upp projektet på KF (kommunfullmäktige) – möte i aulan. Vi kommer även att intervjua ungdomar på scenen då.

Projektet har syntts relativt bra i medier och massmedier.

Uppföljning och utvärdering

I ett slags växelverkan mellan utvärderare och projektledare har dessa bidragit till projektstrukturen. Värmlands Nya i Årjäng har på sätt och vis varit ett ganska komplicerat projekt då insatserna har skjutits in på flera nivåer samtidigt i syfte att få processerna att röra sig snabbare och effektivare. Projektledaren har fungerat nästan lite intuitivt och har fångat upp saker snabbt och försökt att vara på tå och skaffa projektet fördelar där det har funnits möjligheter. Finansiella medel till t ex värderingsgrundsarbetet och projektmedarbetaren från socialtjänsten kom sig ur den snabbheten då det blev pengar över inom projektet regionalt och det krävdes påpasslighet. När saker sker snabbt behövs det resurser i form av analyser och uppföljning vilket de externa utvärderarna har varit bra på. På så sätt har de påverkat projektet, som en av utvärderarna formulerar som *”Ett utvecklingsarbete med stora potentialer, som går bortom vad som framgår av projektbeskrivning och målformuleringar*

inledningsvis” Utvärderarna såg projektet växa och bidrog med ”fibrer” och analys till att göra det långsiktigt hållbart. Vi hade väldigt många bra och intressanta samtal. Värdefullt.

Projektägaren och projektledaren har gjort arbetsredovisningen tillsammans tills skolchefen tog över projektägarskapet då den förre projektägaren fick arbete på annan ort. Att göra gemensam arbetstidsredovisning säkerställde projektägarens insyn i projektet.

Projektägaren har kontinuerligt - mycket ofta – stämt av projektet både skriftligt och muntligt till skolchefen personligen, men också i styrgruppen ledd av skolchefen. Även regelbundna avrapporteringar avseende lägesrapporter har avlagts till utvecklingsledaren på BUN.

Regelbundna samtal med BUNs ordförande om arbetet i Värmlands Nya.

Kommentarer och tips

Ett viktigt medskick är att ösa på med kunskap om liberala värderingar när eleverna är i skolan. Om en nyanländ flicka förevisas på en lektion via de avgjutningar av snippor som finns i hälsolådorna hur en omskuren snippa så får hon koll på om hon är omskuren eller inte. Det är där vi kan prata om positiva synsätt på sex och att kvinnor har rätt till njutning, av den enkla anledningen att alla i den egna målgruppen måste höra samma sak. Skolan är obligatorisk och den synd eller ”bortvändhet från Gud” som då kan dyka upp där enligt religiösa föreställningar som vi i vårt samhälle bedömer som missriktade kan då inte läggas på tjejen och hon får inte bekymmer hemma för det. Den flicka som visar att hon själv söker kunskap på områden som kropp och sex på fritiden kan få det besvärligt inom sin kulturkontext. Så använd skolan! Just på detta område är det en fristad. Arbetssättet har dessutom fullständigt stöd i läroplanen.

Många föräldrar inom målgruppen litar inte på det nya samhället. Vi vet inte om det är därför det var många flickor som inte ville skriva in sig men som ändå hängde med på aktiviteter ibland och om det är därför de uttryckte obehag inför att skriva på papper. Oavsett kan man beakta detta inför framtida projekt på något sätt, dvs varför är deltagarna rädda för papper och var innebär det för deltagandet i ett ESF – projekt där det kryllar av papper

En annan sak att tänka på är den dagen då ungdomarna har gjort sina erfarenheter, har kunskap och kanske, kanske väljer en ny värderingsgrund att främst förhålla sig till. Där kanske inte slöjor är ett krav, där pojkar väljer bort att bli ett familjeöverhuvud som fostrar sina systrar När det valet väl görs måste det finnas alternativ för ungdomarna att fästa sina nya banor i. Då måste det finnas det naturligtvis könsintegrerade aktiviteter i kommunen att välja – helst tillsammans med även svenskfödda ungdomar.

VÄRMLANDS » NYA

Till sist:

För den som har haft förmånen att arbeta med det här projektet så har det varit tre år av intensivt jobb, kunskapsinhämtande, möten, nya kontakter, lärdomar och erfarenheter.

Otroligt roligt och lärorikt. Arbetslivet kan vara mycket spännande 😊